

NICOARĂ TIMIȘ

Șezătorile de odinioară

Pe vremuri, nu prea îndepărtate, la Borșa, începând din a doua jumătate a lunii octombrie, până la jumătatea lunii martie, aveau loc șezătorile. Ele se țineau pe văi, grupări sau așezări omenești, în zilele de luni seara, miercuri seara și vineri seara. Fetele își alegeau o casă anume, mai mare, se înțelegeau cu gazda casei, aduceau lemne de încălzit și într-o anumită seară ele lucrau pentru cea care le-a oferit locul pentru șezătoare. După ce cinau, fetele veneau la șezătoare. Unele cu caiere de lână ori de cânepă, altele cu cosăle, sau tricotau ciorapi și mănuși. Cele mai tinerele fete erau însoțite la șezătoare de mamă sau bunică. Lucrul fetelor dura cam până la miezul nopții. În șezătoare veneau și feciori. Aceștia cântau din fluier, ori spuneau povești. Gazda casei, om mai în vârstă, spunea diferite întâmplări și povești. Și fetele horeau hori frumoase, de dor și de dragoste, ori de lume. Uneori, când în șezătoare veneau feciori mai tineri, fetele le horeau hori satirice, ori le aduceau apă și otavă, să mai crească. De obicei feciorii umblau într-o seară în mai multe șezători. În unele, feciorii cântau și jucau cu fetele după muzica interpretată la fluier. Dacă aveau feciorii de mers și la alte șezători, ei, cam după un ceas, cel mult două, își luau rămas bun și plecau. Fetele îi petreceau, pe unii dintre ei, până în tindă sau până în șatră, apoi își reluau lucrul, că așteptau și alți feciori.

Dacă nu veneau feciori în șezătoare, o femeie mai în vârstă și pricepută, făcea descânțece de adus feciori. Și, după descântecul de adus, nu dura mult și se auzeau cum vin feciorii cântând. Pe lângă horit și joc, în șezătoare se mai practicau și alte moduri de a se simți bine. Feciorii luau, unii dintre ei, fusele de la anumite fete și acestea trebuiau să și-l răscumpere. Plata pentru a-și primi fusul era sărutul. De obicei fusul era luat de către fecior de la fata de care era sigur că va accepta sărutul. Altfel, refuzul însemna întinderea firelor toarse pe fus pe garduri. Dar așa ceva se întâmpla foarte rar. Era obiceiul ca anumite fete să doarmă cu feciori în șezătoare. După ce cutreierau 2-3 șezători, feciorii trăgeau la una dintre ele unde aveau fete cumsecade. La ultima șezătoare feciorii, 5-6, se opreau și, cam după miezul nopții, dormeau acolo cu fetele. Fiecare fecior se așeza lângă o fată pe care o cunoștea mai bine, ori o iubea. Fetele care s-au înțeles să doarmă în șezătoare se opreau din lucru. Celelalte fete plecau acasă, fie însoțite de feciori, ori de frați sau bunici, ori și singure, dacă locuiau în vecini. Se obișnuia ca feciorii să aducă horincă, cu care cinsteau gazda casei și pe celelalte persoane din șezătoare. Fetele închinau, puneau paharul sau oiaga la gură, dar nu beau. Dacă horinca era pusă în pahar, acesta trecea la fete din mână în mână, îl duceau până la gură și-l dădeau mai departe. Gazda casei aducea fân sau paie, le așterneau pe jos, așeza peste ele cergi groase de lână. Mai scotea 2-3 cergi de acoperit. Fetele și feciorii, perechi,

De la zisă la faptă
I cale lungă.

Ioan Nădișan: Fete de pe Mara

Cum îi steagu cu verdeața,
Să ai, mireasă, năroc
Ca sămânța-n busuioc!
Colecția RODICA ALBOIU, Țara Oașului, 1962

656

Cerutul miresei

Starostele:

Cinstiți oaspeți, adunați,
Stați puțin și ascultați:
Crăișoarei din ăst loc
Deie-i Dumnezeu noroc!
Ia-ți, mireasă, ziua bună
De la stele, de la lună,
De la frunza cea de fag,
De la tatăl tău cel drag,
De la mama ta cea dulce
Care plânge că ti-i duce;
De la grădina cu flori,
De la frați, de la surori,
De la struț de cărăjele,
De la veri și de la vere...
Dă-le dulce sărutare
Și te roagă de iertare
Că te duci în alte curți,
La părinți necunoscuți.
Măritatu-i pe vecie:
El bărbat și tu soție.
Creșteți flori și înfloriți
Că mie nu-mi trebuiri,
Busuioc, te veștejește
Și pe mine mă jelește.
Să trăiască toți nuntașii,
Craii cei noi și nănașii!
Și-apoi tinerii din loc
Să-aibă fericit noroc!

Colecția VICTOR ILIEȘIU, Buciumi.
De la Gheorghe Indrea, 51 ani, 1957.

657

Tăt pentru aceea este cuvântul
lui Dumnezeu
Și a Maicii Sfinte Preacurate
Că și trimisul nostru Crăișor
Plin de pară și de dor
S-o sculat de dimineață,
S-o spălat frumos pe față
Și-o luat un bucium mare

Și-o suflat în tri părți tare
 Și-o adunat o oaste mare
 Care de el bine-ascultară
 Iară pe noi trei (sau doi - n.n.)
 Mândru ne-o gătit
 Și la dumneavoastră ne-o arăduit;
 Să pregătiți
 A dumneavoastră Crăiasă
 Și-n mâinile noastre să o dați!
 S-o ducem cu rădăcină
 În mai frumoasă grădină.
 N-o ducem să veștească
 Ci-o ducem să înflorească,
 S-aducă roadă trupească
 Să nu se mai veștească.
 Știut-ai tu, dragă, bine
 Când ai dat mâna cu mine
 Peste-un blid de grâu curat
 Cu arvon din bold luat
 Că dacă ti-i mărita
 Danțurile s-or scurta.
 O, vai de-a tale mărege
 Cum li-i purta tăt cu jele
 Și mai mult cu vorbe rele;
 Nici o dată-n săptămână
 Nu-i avé o vorbă bună,
 Nici mâncare, nici o dată
 Să nu-ți fie ne-mputată
 Că bărbatu nu ți-i frate
 Să te prinzi că nu te-a bate,
 Nici soacră-ta nu ți-i mamă
 Să bage de tine samă
 Că binele nevestesc
 Îl scrie-un purcar sătesc
 Cu colțu toporului
 Pe cornu cuptorului.
 Ieși din casă până-n tindă -
 Mai mult nu porți tu planchită,
 Ieși din tindă până-afară -
 Mai mult nu ești fată fecioară.
 Ieși, măicuța miresii,
 La stâlpuțu vraniții
 Și te roagă cătă soare

rămași în șezătoare, se culcau și dormeau toți împreună, unii lângă alții, cât era casa și așternutul de mari. Atât fetele, cât și feciorii, nu se dezbrăcau, dormeau îmbrăcați. Doar pieptarele și sumanele și le puneau de căpătâi în loc de perină. Nu se stingeau lampa, ci se potolea, iar focul ardea mocnit în cuptor, ori în șpori. Fetele și feciorii perechi nu dormeau de fapt, ci stăteau la povești în șoaptă. Fiecare, atât fata cât și feciorul, aveau ce-și spune, câte-n lună și în stele. În mod decent, să nu-i audă ori să-i vadă, feciorii îmbrățișau fetele, le sărutau, dar numai atât. Dacă feciorul pune mâna pe pieptul fetei sau mai la vale, atunci fata îl respingea și risca să rămână singur. Între perechi avea loc o dragoste curată. Deși dormeau împreună, cei doi tineri își purtau respect și nici vorbă să aibă loc actul sexual între ei, așa cum credeau unii, necunoscători ai acestei obicei. E greu, desigur, să creadă unul neavizat, că între cei doi tineri îndăgostiți, dormind împreună, nu se întâmpla nimic.

Obiceiul de a dormi împreună, fata cu feciorul, în șezătoare era foarte obișnuit cu 40-60 de ani în urmă la Borșa, încât nici nu se putea bănui că între cei doi tineri s-ar întâmpla ceva, care ar păta dragostea curată între ei. Din mai multe motive nu se întâmpla așa ceva. În primul rând fetele își păstrau pudicitatea și fetia, cum se spunea. Dacă feciorul nu era cuminte, cum se spunea, îi mergea vestea și alte fete nu l-ar mai fi acceptat să doarmă în șezătoare cu el. Dacă o fată ar fi cedat unui fecior, aceasta imediat ar fi fost discreditată și i-ar fi mers vestea "că-i de lume" și nu s-ar fi măritat ușor. Dormind toți împreună, de față cu gazda casei, chiar cu lampa trasă, dar în semilumină, perechile trebuiau să aibă o comportare decentă să se abțină de la orice gest care ar da de bănuț și ar atrage atenția gazdei, care numai se făcea că doarme, supraveghindu-i discret. Dacă se auzea un foșnet al fânului sau o mișcare, gazda casei începea să tușească, acesta fiind un semn, un avertisment pentru cei din casă. Feciorii care nu se astâmpărau erau scoși din casă de către gazdă și altădată nu mai aveau ce căuta acolo. Desigur, pădure fără uscături nu există. Au fost cazuri, foarte rare, dar acestea au fost condamnate de către obște. Astfel în șezătoare puteau să rămână de mas acei feciori și acele fete care aveau o comportare bună, decentă.

Se dormea sau rămâneau "de mas" în șezătoare acei tineri, fete și feciori, care aveau o comportare bună. Se dormea, fie că unii dintre tineri erau departe de casă, sau existau între ei afinități și aveau de gând să se căsătorească. Obiceiul de a rămâne "de mas" sau a dormi în șezătoare avea drept scop ca cei doi tineri - fata și feciorul - să aibă timp să se cunoască mai bine, și să-și descopere reciproc atât calitățile cât și anumite defecte, dacă pot viețui împreună, dacă vor fi în stare să pună bazele unei familii, trainice, sănătoase.

Fiecare tânăr cunoștea regulile acestui obicei "de mas" în șezătoare. Feciorul, când ajungea la vremea de a merge la fete în șezători, cu mult tact era pregătit de către tatăl său. I se atrăgea feciorului atenția din partea tatălui cum să se comporte, să nu ajungă de rușine. I se spunea să aibă o comportare omenească, aleasă, atât față de fete, cât și față de cei mai în vârstă. Mama își pregătea fata să știe să rămână fată cinstită, să nu ajungă de rușine, că va fi vai și amar de capul ei dacă i se întâmplă ceva și îi ies vorbe în sat.

Respectând sfaturile părinților, cunoscând regulile jocului "de mas" în șezătoare, tinerii aveau în general o comportare bună. Și așa cum era Borșa de mare, cea mai întinsă ca suprafață și cu cea mai multă populație dintre așezările rurale, au fost ani mulți fără divorțuri, fără familii destrămate. Făcând un studiu pe o perioadă de 30 de ani - 1918-1948 - la o populație de peste 12.000 de suflete, au fost foarte puține cazuri de familii destrămate. Un caz de divorț așa cum era Borșa de întinsă pe văi era cunoscut și comentat de către tot satul. Așa a fost cândva. Greu asta de crezut.

12.11.2001

'Mipistrica se poate sui pe mimondon

Da' mimondonu pe 'mipistrica nu.

(Țarca și porcu)